Kinnitatud
16.02.2023 käskkirjaga nr 1-2/23/74

Kalandus
2023–2026

Sisukord

1 Programmi üldinfo 3
2 Sissejuhatus 4
3 Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava 5
4 Olukorra lühianalüüs 6
5 Olulised tegevused 9
6 Meetmed, tegevused ja teenused 11
6.1 Kestlik kalandus 11
6.1.1 Kutseline kalapüük 11
6.1.2 Vee-elusressursside töötlemine ja turustamine 13
6.1.3 Vesiviljelus 16
6.1.4 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi keskkonnakaitsemeetmete rakendamine 18
6.1.5 Kalavarude ja -püügi haldamise ja kaitse korraldamine 18

1 Programmi üldinfo

Tulemusvaldkond	**Põllumajandus ja kalandus**
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti toit on tarbijate poolt eelistatud, elukeskkond on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukondade elujõud kasvab.
Tulemusvaldkonna vastutaja	Maaeluministeerium
Valdkonna arengukava	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030
Valdkonna arengukava visioon	Eesti toit on hinnatud ja maal on hea elada.
Programmi nimi	**Kalandus**
Programmi eesmärk	Kestlik kalandus, mis tagab sektori konkurentsivõime ning kalavarude säästliku majandamise.
Programmi periood	2023–2026
Vastutaja	Maaeluministeerium
(kaasvastutaja)	Keskkonnaministeerium
Kaasvastutajad (Maaeluministeeriumi valitsemisala asutused)	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA) Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA)
Kaasvastutajad (Keskkonnaministeeriumi valitsemisala asutused)	Keskkonnaamet (KeA)

Kalavarud on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult. Kalavarude kasutamist ja kaitset tuleb korraldada viisil, mis tagab varude kestlikkuse, võimaldades samas saada nende kasutamisest võimalikult suurt sotsiaalset ja majanduslikku tulu. Kalanduse majanduslike eesmärkide täitmiseks on oluline luua tingimused elujõulisele ja konkurentsivõimelisele vesiviljelus-, kalapüügi- ja vee-elusressursside töötlemise sektorile, pöörates enim tähelepanu tootlikkuse tõstmisele ja lisandväärtuse kasvule. Kalanduse programmiga aidatakse nende eesmärkide saavutamisele kaasa, esitades nägemuse kalamajandussektori vajadustest, väljakutsetest ja arenguvõimalustest.

2 Sissejuhatus

Kalanduse programm on Maaeluministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi ühisprogramm, mis hõlmab mõlema ministeeriumi kalandusvaldkonna vastutusala kirjeldusi, mõõdetavaid väärtusi ning eelarvetabeleid. Ühisprogrammi kinnitavad maaeluminister ja keskkonnaminister käskkirjaga vastavalt pädevusjaotusele.

Programm on arengukavas „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ seatud alaeesmärgi rakendamiseks vajalikke meetmeid ja tegevusi kirjeldav dokument.

PõKa 2030 kaheksas tegevussuund on kestlik kalandus, mis sisaldab nelja eesmärki:

- keskkonnateadlikult ja jätkusuutlikult kalavarusid majandades on kalavarud heas seisus;
- keskkonnateadliku harrastuspüügi kasv;
- kalandus- ja vesiviljelussektor on jätkusuutlik ja konkurentsivõimeline;
- kalandus- ja vesiviljelussektori toodang on kvaliteetne, kõrge lisandväärtuse ja suure ekspordipotentsiaaliga.

Tulemusvaldkond „Põllumajandus ja kalandus“ on seotud tulemusvaldkonnaga "Keskkond“.

Ühisprogrammi dokument koosneb ühest meetmest ja viiest tegevusest. Maaeluministeerium vastutab kutselise kalapüügi, vee-elusressursside töötlemise, vesiviljeluse tegevuste ja teenuste eest ning koostöös Keskkonnaministeeriumiga töötab välja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) 2021-2027 rakenduskava ja selle keskkonnakaitsemeetmed. Keskkonnaministeerium vastutab kalavarude haldamise ja kaitse, kutselise kalapüügi võimaluste kehtestamise ning harrastuspüügi korraldamisega seotud tegevuse ja teenuste eest. Ühisprogrammi ja meetme tasandi mõõdikute kogumise tagab vastutusalast olenevalt üks või teine ministeerium.

MeM on kaardistanud kutselise kalapüügi, vee-elusressursside töötlemise ja turustamise teenuste protsesside, ning kaardistamisel on vesiviljeluse teenuste protsess.

Kalanduse programmi 2023. aasta MeM eelarve kulude, mitterahaliste kulude ja investeeringute maht on 23 941 674 eurot (Tabel 2). KeM eelarve kulude, mitterahaliste kulude ja investeeringute maht on 6 173 594 eurot (Tabel 3). Ministeeriumid avalikustavad dokumendi oma kodulehel 15 tööpäeva jooksul pärast seda, kui Riigikogu on riigieelarve vastu võtnud. Ühisprogrammi uuendatakse igal aastal RES protsessi käigus või vastavalt vajadusele. Ühisprogrammi eelarvet seiratakse kord kvartalis ning tegevusi kord poolaastas.

Programmi rahastamiskava koostamisel lähtutakse riigieelarve seadusest ja selle rakendusaktidest. Rahastamiskava sisaldab kulu (sh välisvahendeid). Programmi rahastamiskava esitatakse kuluarvestuse infosüsteemis (KAIS). Struktuurivahenditega seotud muudatusi kajastatakse Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) 2014–2020 perioodil ja EMKVF 2021–2027 perioodil toetuse andmise tingimuste käskkirjades. Mõlemad ministeeriumid koostavad igal aastal ühisprogrammi rakendamise kohta eraldi tulemusaruande, mis esitatakse Rahandusministeeriumile riigi eelarvestrateegia koostamiseks hiljemalt 1. juuniks.

3 Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Programmi eesmärk on kestlik kalandus, mis tagab kalandusvaldkonna konkurentsivõime ning kalavarude jätkusuutliku majandamise. Programmi eesmärgi saavutamist jälgitakse järgmiste mõõdikute abil.

Tabel 1. Programmi mõõdikud koos algtasemete ja sihttasemetega aastate kaupa

Mõõdik, sh allikas	**2021 (tegelik)**	**2023 (sihttase)**	**2024 (sihttase)**	**2025 (sihttase)**	**2026 (sihttase)**
Heas seisus varud, % /Keskkonnaministeerium	39	60	61	61	61
Lisandväärtus töötaja kohta ettevõtetes, mis tegelevad kalandusega (kutseline kalapüük, vesiviljelus ja kala töötlemine), € /Statistikaamet	26 579	29 000	29 000	29 500	30 500
Töökohtade arv ettevõtetes, mis tegelevad kalandusega (kutseline kalapüük, vesiviljelus ja kala töötlemine) /Statistikaamet	1903	1850	1855	1875	1875

Ühisprogrammi eelarve koosneb Maaeluministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi viie tegevuse eelarvest.

Tabel 2. Maaeluministeeriumi eelarve (tegevused 1–4)

Eelarve kulude jaotus		2022 eelarve	2023 eelarve	eelarve		
				2024	2025	2026
Meede	**Kestlik kalandus**	28 291 345	24 208 123	25 332 750	25 917 482	29 034 053
Programmi tegevus	**Kutseline kalapüük**	13 351 966	8 733 849	10 383 239	10 514 562	10 513 692
Programmi tegevus	**Vee-elusressursside töötlemine ja turustamine**	6 207 064	8 658 628	7 420 260	7 472 740	10 141 438
Programmi tegevus	**Vesiviljelus**	5 722 698	3 044 053	2 928 146	2 968 016	3 272 593
Programmi tegevus	**Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi keskkonnakaitsemeetmete rakendamine**	3 009 617	3 771 592	4 601 104	4 962 165	5 106 329

Tabel 3. Keskkonnaministeeriumi eelarve (tegevus 5)

Eelarve kulude jaotus	2022 kinnitatud eelarve	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
Kalandus	**-5 788 298**	**-6 785 367**	**-4 847 382**	**-4 817 338**	**-4 805 338**
Kestlik kalandus	-5 788 298	-6 785 367	-4 847 382	-4 817 338	-4 805 338
Kalavarude ja -püügi haldamise ning kaitse korraldamine	-5 788 298	-6 785 367	-4 847 382	-4 817 338	-4 805 338

Käibemaks programmi eelarve jaotuses ei kajastu. Kuludes kajastuvad ka mitterahalised kulud, mis sisaldavad põhivara amortisatsiooni kulu.

Teenuste maksumus kujuneb teenuse osutamisega seotud otsestest kuludest (nt inimestele suunatavad toetused või teenuskohtade ülalpidamine) ja kaudsetest kuludest (teenust osutava asutuse personali- ja majanduskulud). Struktuurivahenditest rahastatavate teenuste puhul on eraldi välja toodud see osa teenuse otsekulust, mida rahastatakse struktuurivahenditest. Investeeringute eelarvet kajastatakse programmi, meetme ja tegevuse tasemel. Programmide teenuste hinnas sisaldub põhivara kulum. Teenuse hindades kajastatakse amortisatsioonikulu selleks, et kanda investeering kuluks soetatava põhivara kasuliku eluea jooksul. Põhivara kulum kajastatakse programmi, meetme ja tegevuse tasemel mitterahalistes kuludes.

4 Olukorra lühianalüüs

Majanduslikult elujõulise ja konkurentsivõimelise kalandussektori areng sõltub suuresti kalavaru seisundist ning piiratud ressursi tingimustes tehtud otsustest selle varu kasutamisel ja haldamisel. Lisaks tuleb leida võimalused, kuidas kasutada võimalikult efektiivselt maa- ja veeressurssi kalakasvatamisel. Kalapüük, kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemine, vesiviljelus – need valdkonnad peavad põhinema konkurentsivõimet, sissetulekuid, lisandväärtust ja teadmisi suurendaval majandamisel, mis on samaaegselt keskkonnahoidlik ja sünergiaidloov.

Tööjõu vananemine, erialaspetsialistide ja oskustööjõu nappus ning kalandussektori vähene atraktiivsus noorte silmis vajab sektori kestlikkuse tagamisel terviklikku käsitlust. Sektori atraktiivsuse tõstmiseks on vaja jätkata valdkonnast positiivse kuvandi loomist kõigis kalamajanduslikes valdkondades ning selle saavutamiseks tuleb tõhustada koostööd teadus- ja haridusasutuste, sektori ettevõtete ning administratsiooni vahel.

Eesti kutselise kalapüügi sektor jaguneb ranna- ja sisevete püügiks, Läänemere traalpüügiks ning kaugpüügiks. 2022. aasta alguse seisuga tegutseb sektoris 1390 püügiloa omanikku ning 2362 kalurit. Piiratud kalavaru tingimustes tagab oskusteabe ja traditsioonide kestmise, konkurentsivõime püsimise ning ettevõtjate tehtud investeeringute järjepidevuse ajaloolisel püügiõigusel põhinev kalapüügivõimaluste jaotussüsteem.

Peamised väljakutsed püügisektoris on seotud püügikoormuse vähendamise ja sissetulekute tõstmisega, kuivõrd majanduslikult olulistest kalavarudest on praegu heas seisus alla poole. Kalavarude looduslikuks taastumiseks tuleb taastada kalade elupaiku ja kudealasid ning tagada nende säilimine. Ohustatud kalaliikide varude taastamiseks asustatakse veekogudesse kalade noorjärke. Kalavarude hea seisundi saavutamiseks on vaja vähendada püügikoormust nende kalavarude kasutamisel, mis ei ole heas seisundis (eelkõige ahven ja koha). Samuti on vaja ajakohastada kalavarude kaitsemeetmeid. Jätkuvalt on vajalik teha jõupingutusi ebaseadusliku kalapüügi ohjamiseks, püütud kala tagasiheite lõpetamiseks ning soovimatut kaaspüüki vähendavate püügimeetodite ja püügivahendite kasutusele võtuks.

Ranna ja siseveekogude kalapüügi- ja vesiviljelussektori konkurentsivõime ja tulusus on madal, mis muuhulgas tuleneb ebapiisavast ühistegevusest toodangu väärindamisel ja turustamisel ning on tingitud ka kalapüügi hooajalisusest, mistõttu on vaja tähelepanu pöörata ranna- ja siseveekogude kalurite tegevuste mitmekesistamisele ja sissetulekute tõstmisele. Säästva sinimajanduse kasvu toetab kestliku kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmise ja vee-elusressursside väärindamise kõrval ka jõukate rannikukogukondade areng.

Vee-eluressursside töötlemist iseloomustab vähene tootearendus. See tähendab ühelt poolt seda, et tooted on tagasihoidliku lisandväärtusega, teisest küljest on senini vähe tähelepanu pööratud nende ressursside töötlemisele, mille potentsiaal on kasutamata või vähe kasutatud ja mille väärindamine ei suurenda survet keskkonnale, et tagada vastavus elurikkuse, kliimaneutraalsuse ja ringmajanduse eesmärkidega. Kalandussektori ettevõtete investeeringute soodustamiseks tuleb toetada keskkonnasõbralike ja energiasäästlike tehnoloogiate kasutuselevõttu, soosides ressursside tõhusamat kasutust. Kalatöötlemis- ja vesiviljelussektoris tegutsevatele mikro- ja väikeettevõtjatele, kellel on madal omafinantseeringuvõime, ning väikeste ja keskmiste suurustega ettevõttetele (VKE), kellel on raske saada pikaajalisi laene, võimaldatakse turutõrgete leevendamiseks ligipääsu laenurahale. Töötlemissektori konkurentsivõime tõstmiseks, sh lisandväärtuse kasvatamiseks on vaja toetada vee-elusressursside tootearendust ja uuenduslike tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamist ettevõtete ja teadus- ja arendusasutuste koostöö ning Eesti teadlaste rahvusvahelises teaduskoostöös osalemise kaudu.

Vaatamata faktile, et Eestis püütakse aastas ca 72 000 t kala ja kasvatatakse veel lisaks tonni jagu, ei ole kalatarbimine riigis suur. Keskmiselt tarbitakse ca 15 kg kala- ja kalatooteid elaniku kohta aastas, mis on tunduvalt alla Euroopa keskmise – Euroopas on see näitaja 24 kg inimese kohta. Kala tarbimise suurendamiseks Eesti leibkondades jätkatakse üleriigilise kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tutvustamise ja teavitamise kampaaniaga “Kala kõlab hästi“, mis pöörab

tähelepanu kõikidesse vanusegruppidesse kuuluvate elanike kalatoodete tarbimise olulisusele ning aitab kaasa Eesti kala väärindamisele ja turustamisele.

Eestis tegutseb kaheksa kalanduspiirkonna algatusrühma (joonis 1). Eestis on kalapüük alati olnud tähtsal kohal ning mitmed asundused on tekkinud just kalapüügiga tegelemise toetusel. Kalanduspiirkondade moodustamisega on rannakalanduses välja kujunenud tugev kalurite tuumik, kes saab kalapüügist märkimisväärset tulu.

Joonis 1. Kalanduspiirkonna algatusrühmad

Seoses püügi hooajalisusega on siiski enamikul ranna- ja sisevete kutselistel kaluritel vajadus leida täiendavaid sissetulekuallikaid, sest hooajaline püügitegevus ei anna piisavalt tulu ega sissetulekut terveks aastaks. Vähene investeeringusuutlikkus raskendab oluliselt ranna- ja sisevete kaluritel kasutusele võtta uusi keskkonnasäästlikke ja väiksema kasvuhoonegaaside emissiooniga energiaallikaid ning vastu seista kliimamuutustest tulenevatele ohtudele.

Kalanduspoliitika sotsiaalmajanduslike eesmärkide saavutamiseks on oluline edendada ranna- ja sisevetepüüki nii, et püügitegevusest sõltuvad kogukonnad jõuavad rahuldava elatustasemeni ja nende investeerimissuutlikkus kasvab. Vee-elusressursside väärindamine ja otseturustamise jätkuv toetamine loob võimalused lühikeste tarneahelate tekkeks ning soodustab väikeste, kuid kvaliteetsete koguste turustamist otse tarbijale. Kalanduspiirkondade ja kestliku sinimajanduse arengu soodustamiseks on vajalik koostöö jätkumine sektorite esindajate ja teadlaste vahel ning algatusrühmade töö riigisisene ja rahvusvaheline koordineerimine.

Nii kalavarude hea seisundi saavutamiseks kui ka kalandussektori konkurentsivõime tõstmiseks vajalikke tegevusi rahastatakse ELi finantsperioodil 2021–2027 Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (EMKVF) vahenditest, varasemal ELi finantsperioodil 2014–2020 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) vahenditest. Mitmesuguseid harrastuskalapüügi tugevdamise meetmeid ja kalanduse teadlikkuse tõstmise tegevusi rahastatakse ka Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu. Lõhelistele rändeteede avamist kalanduslikult olulistele jõgedele rajatud paisudel on seni rahastatud Euroopa Liidu Ühtekuuluvusfondi vahenditest.

EMKF 2014-2020 rakenduskava elluviimine jätkub kuni 2023. aasta lõpuni arvestusega, et kõik toetatavad tegevused peavad olema lõpetatud ja kuludokumendid esitatud 31. detsembriks 2023. aastal.

Uue eelarveperioodi 2021-2027 EMKVF-i Eesti rakenduskava kiideti Vabariigi Valitsuse poolt heaks 21. juulil 2022. aastal. Euroopa Komisjon andis sellele heakskiidu 9. detsembril 2022. aastal. Fondi kogueelarve koos Eesti kaasrahastusega uueks eelarveperioodiks on ligi 139 miljonit eurot, millest Euroopa Liidu panuseks 97,4 miljonit. EMKVF Eesti rakenduskava seab neli suuremat eesmärki:

- Parandada keskkonnaolukorda ning tagada, et ka kalavarud oleksid heal tasemel. Sealjuures on oluline hakkama saada ka kliimamuutustega;
- Kalapüük, kala töötlemine ning vesiviljelus peavad muutunud oludes majanduslikult paremini hakkama saama, aga seda viisil, mis arvestab keskkonnaga;
- Aidata kaasa kalapüügiga tegelevate kogukondade arengule ning tagada nende majanduslik kestmine;
- Eelnevate eesmärkide saavutamisele aitab kaasa teadus, innovatsioon ning teadmiste laiem levik teadlastelt kaluritele.

Nimetatud eesmärgid on vajalikud tuleviku vaates, et tagada toidujulgeolek riigisiseselt ning arendada majanduslikult kasumlikku eksporti. Keskkonnasäästlikuma tehnoloogia ja ressursitõhusate seadmete kasutamisega kalalaevadel vähenevad nii kalurite kulud kui ka ebasoovitav keskkonnamõju. Samuti on eesmärgiks suuta kalapüügist ja vesiviljelusest tulevat toorainet paremini töödelda, et olla konkurentsivõimelisem. Esimeste EMKVF 2021-2027 toetusmeetmete avanemist planeeritakse 2023. aasta II kvartalist.

Eesti vesiviljeluse mitmeaastane riiklik tegevuskava aastani 2030 kinnitati 12. juulil 2022. aastal, mis annab võimaluse rakendada EMKVF-i vahendeid selle sektori arenguteks.

5 Olulised tegevused

Olulised tegevused Maaeluministeeriumi valitsemisalas 2023-2026 eesmärkide täitmiseks:

- Kutselise kalapüügiga seonduvate andmete esitamise lihtsustamiseks ja kaasajastamiseks ning andmete haldamiseks ja analüüsimiseks juurutatakse elektroonilised infotehnoloogilised lahendused. Tänapäevaste it-lahenduste ja elektroonilise andmevahetuse parendamise toel väheneb ettevõtjate ja kalandus-administratsiooni halduskoormus, paraneb andmete kvaliteet ja operatiivsus, luues võimaluse kasutada andmehalduses täisautomaatset aruandlust ning tõhustada järelevalvet ebaseadusliku tegevuse üle.
- Luuakse tingimused merevesiviljeluse arenguks. Selleks, et merevesiviljeluse areng ei tooks kaasa olulist negatiivset mõju merekeskkonnale, on vajalik välja töötada ja rakendada merevesiviljeluse arengut võimaldavad keskkonna leevendus- ja kompensatsioonimeetmed ning alustatakse merevesiviljeluse arendamiseks riigi poolt hoonestuslubade taotlemiseks vajalike ettevalmistustööde korraldamisega.
- Vee-elusressursside väärindamisel soodustatakse kõrgema lisandväärtusega toodete tootmist ja aidatakse kaasa kalapüügi- ja vesiviljelustoodete uute turgude leidmisele. Majanduslikult elujõulisema ja konkurentsivõimelisema kalandussektori arenguks on vajalik pöörata tähelepanu lisandväärtuse kasvule tootearenduse kaudu ja suurendada tehnoloogiliste võimekuste suurendamist, et tagada kohalike ja seni kasutamata vee-elusressursside (sh töötlemisjääkide) efektiivsema kasutamise. Veeelusressursside väärindamisel tuleb kasutusele võtta uuenduslikke tehnoloogilisi lahendusi, mille

eelduseks on ettevõtete koostöö teadus- ja arendusasutustega, ka rahvusvaheliselt. Toodetele uute turgude leidmine on suure tähtsusega, kuna võimaldab vähendada võimalikke tekkivaid riske peamistel sihtturgudel, mida võib tekitada geopoliitiline olukord maailmas.

- Kalandusega seotud rannakogukondade arengut soodustatakse kalanduse tegevusrühmade tegevuse kaudu. Ranna- ja siseveekogude püügisektori konkurentsivõime tõstmiseks edendatakse ühistegevust püütud saagile lisandväärtuse andmisel ja toodangu turustamisel. Toetatakse investeeringuid kalanduspiirkondade majanduspotentsiaali, sinimajanduse ja rannikuturismi ressursside kasutuselevõtmiseks, et laiendada ranna- ja siseveekogude kalurite majandustegevuste mitmekesisust, tõsta sissetulekuid ning suurendada vastupidavust võimalikele majandus- ja keskkonnakriisidele. Kalanduspiirkondades edendatakse kalandus- ja merendustraditsioone ning kultuuripärandit rannakogukondade identiteedi tugevdamiseks ja suurendatakse kalanduskogukondade oskusi ja teadmisi.
- Soodustatakse keskkonnahoidlikku tootmist ja toetatakse investeeringuid taastuvenergeetika kasutuselevõtmiseks kõikides kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmise ja väärindamise etappides.
- Valmistatakse ette kommunikatsioonikava, mis aitaks tõsta avalikkuse teadlikkust valdkonnas toimuvates arengutest.

Olulised tegevused Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas 2023-2026 eesmärkide täitmiseks:

- Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks kavandatakse liigse püügikoormusega piirkondades vähendada kasutada lubatud püügivahendite arvu ning ajakohastada kalavarude kaitsemeetmeid (alammõõdu korrigeerimine, ajalis-ruumilised piirangud, selektiivset püüki toetavad meetmed). Selleks rakendatakse teadmistepõhist lähenemist, tuginedes otsuste tegemisel kalavarude seisundi hindamisele ja teadussoovitustele.
- Kalavarude taastamise meetmete rakendamine - rändeteede avamine (paisude ja ummistunud jõgede suudmetes kaladele läbipääsud kudealadele); elupaikade ja koelmute taastamine; ohustatud kalaliikide asustamine.
- Elektrooniliste infosüsteemide täiendamine. Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks täiendatakse järelevalve elektroonilisi kontrollimise võimalusi ning kaasatakse vabatahtlikke kudealade kaitsmisel. Harrastuskalapüügi edendamiseks on ajakohastatud infosüsteemi (TEHA), et lubade väljastamine ja andmete esitamine oleks ladusam. Lubade väljastamine toimub alates 2022. a 1. märtsist kalaluba.ee süsteemi kaudu.
- Harrastuspüügi taristute toetamine, mis tõstab teenuse kvaliteeti ja populaarsust ning vähendab keskkonnakasutusest tingitud mõjusid loodusele.
- Harrastuskalastajate keskkonnateadlikkuse tõstmine.

6 Meetmed, tegevused ja teenused

6.1 Kestlik kalandus

Meetme eesmärk on kestlik kalandus, mis tagab kalandusvaldkonna konkurentsivõime ning kalavarude säästliku majandamise.

Tabel 4. Meetme mõõdikud

Mõõdiku nimi	2021 (algtase)	2023 (sihttase)	2024 (sihttase)	2025 (sihttase)	2026 (sihttase)
Kutselise kalapüügi lisandväärtus sektori töötaja kohta, €	48 689 (2019)	57 000	57 500	58 000	58 500
Vesiviljeluse lisandväärtus sektori töötaja kohta, €	27 486 (2019)	24 600	24 800	25 000	25 200
Tulemiga „vastab nõuetele“ kontrollide osakaal kalakaitses, %	71	tase ei ole langenud	tase ei ole langenud	tase ei ole langenud	tase ei ole langenud
Majanduslik mõju (sotsiaalmajanduslik mõju) harrastaja kohta aastas, €	210 (2020)	278	278	320	320

6.1.1 Kutseline kalapüük

Programmi tegevuse eesmärk on tagada elujõuline ja konkurentsivõimeline kutseline kalapüügisektor.

Poliitika kujundamise ja elluviimisega loome tingimused elujõulise ja konkurentsivõimelise kutselise kalapüügisektori arenguks, mis põhineb piiratud loodusliku kalavaru säästlikul kasutamisel. Sektori arengu eelduseks on heas seisus kalavarud.

Eesti kutselise kalapüügi sektor jaguneb ranna- ja sisevete püügiks, Läänemere traalpüügiks ning kaugpüügiks. 2022. aasta alguse seisuga tegutseb sektoris 1390 püügiloa omanikku ning 2362 kalurit. Kalanduse kogusaagist, mis oli 2021. aasta andmetel 72,4 tuhat tonni, saadakse püügil rannavetest ja siseveekogudest 19%, kaugpüügil 19% ja Läänemere traalpüügil üle 60% kalast koguseliselt. Väärtuseliselt moodustab kalasaagist kaalukama osa kaugpüük 67% väärtusega, järgneb traalpüük 15%-ga. Ranna- ja sisevete püük kokku moodustavad väärtuseliselt 18% kogu Eesti kalasaagist.

Ranna- ja siseveekogude kutselisel kalapüügil, kus peamiselt tegutsevad füüsilisest isikust ettevõtjad, on kutselise kalapüügi loa välja võtnud 1520 ettevõtjat, kelle lubadele on kantud kokku 2362 kalurit. Läänemere traalpüügi- ja kaugpüügisektoris, kus saadakse enam kui 80% kogu Eesti väljapüügist, tegutseb 27 ettevõtet ja kokku ligikaudu paarsada kalurit. Kuna ranna- ja siseveekogude kalanduses on kasutada oleva kalavaru kohta püügiga tegelevate isikute arv suur, siis püügist saadav keskmine tulu ühe isiku kohta on madal ning kalapüük ei ole enamikule ranna- ja siseveekogude kaluritele ainsaks sissetulekuallikaks (ligikaudu kolmandik loa omanikest püüab alla 200 kg kala aastas). Seega on ranna- ja sisevete kalapüügil jätkuvalt suurim väljakutse see, kuidas tasakaalustada püügikoormust ja kutselise kalapüügiga tegelejate arvu kasutada oleva kalavaruga. Lisaks tuleb sissetulekute suurendamiseks toetada tegevuste mitmekesistamist ja lõimimist sinise majanduskasvu teiste valdkondadega (nt rannikuturism,

merebiotehnoloogia). Sinine majanduskasv on pikaajaline strateegia, mis toetab säästvat majanduskasvu merendussektoris tervikuna.

Kutselise kalapüügiga tegelevate ettevõtete majandusnäitajate parandamiseks tuleb toetada ka püütud saagi väärindamist ja otseturustamist. Eelduse selleks loob ettevõtjate endi vaheline majanduslik koostöö, mille üks vorm on tootjaorganisatsioon. Läänemere traalpüügisektoris toimib selline lähenemine juba aastaid, kus kilu-räime püüdvad ettevõtjad on ühinenud kolmeks toimivaks tootjaorganisatsiooniks ning katusorganisatsiooniks – tootjaorganisatsioonide liiduks. Ranna- ja siseveekogude püügisektoris on praeguseks tunnustatud kaks tootjaorganisatsiooni, mis toimetavad Peipsi järvel. Tootjaorganisatsioonide peamine suunitlus on koondada väiksed tootmismahud suuremaks kogumiks, et kindlustada stabiilsem logistika- ja tarneahel toodete kättesaadavamaks muutmisel ning saavutada juurdepääs paremate turustamisvõimalustele, panustades enda tegevusega jätkusuutlikku toidutootmist käsitlevatesse strateegiatesse. Seetõttu näeme, et riigi roll on toetada sellises vormis ühistegevust ka edaspidi, et sektoris toimuksid konkurentsivõimet suurendavad muutused ja arengud.

Kalapüügiga kaasnevate kulutuste vähendamiseks toetame investeeringuid kalalaevade energiatõhususe suurendamiseks. Kalasadamate ja lossimiskohtade väljaarendamise toetamisega loome eeldused selleks, et maale toodav kala oleks kvaliteetne ning mitut eesmärki täitvad multifunktsionaalsed kalasadamad teeniksid tagasi vähemalt osa ülalpidamisega seonduvatest kuludest.

Tööjõu vananemine ja kutselise kalapüügi vähene atraktiivsus noorte jaoks vajab sektori kestma jäämise tagamiseks sektorist positiivse kuvandi loomist. Ühelt poolt tuleb sektorisse suunata parimad teadmised ja lahendused koostöös haridus- ja teadusasutustega ning soodustada selleks ka erinevaid rahvusvahelisi projekte. Teisalt on vaja tõhustada dialoogi ka sektori ja administratsiooni vahel. Vähem tähtis ei ole ära kasutada elanikkonna vastuvõtlikkust erinevatele teadlikkust tõstvatele kampaaniatele, mis on hea viis teadmiste viimiseks laiema avalikkuseni. Kalapüügisektori ettevõtete omavahelise parema koostöö tagamiseks ja konkurentsivõime suurendamiseks jätkame teavitus-, koolitus- ja nõustamistegevustega ka Kalanduse Teabekeskuses. Teadmistepõhisema poliitika kujundamisele aitab kaasa osalemine rahvusvahelistes teaduskoostöö võrgustikes JPI Oceans ja SCAR-Fish ning raamprogrammi „Euroopa horisont“ missioonivaldkonna „Terved ookeanid, mered, ranniku- ja siseveed“ seotud tegevustes. Ühtlasi toetame Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös ERA-NET Cofund BlueBio’s ja ERA-NET Cofund Blue Economy’s rakendusuuringute programmi kaudu.

Lisaks sektori sisestele tegevustele, ei ole vähem tähtis pöörata tähelepanu ka keskkonnale ja meetmetele, millega hallata kutselise kalapüügi majandamist ja andmete kogumist. Selleks, et muuta püügiga seonduvate andmete esitamist ettevõtjatele lihtsamaks ja administratsioonile süsteemsemaks, on vaja jätkata elektrooniliste lahenduste parendamist ja juurutamist. Alakasutatud on tänapäevaste elektrooniliste lahenduste potentsiaal kutselise ranna- ja siseveekogude kalapüügi aruandluses, kus e-lahenduste olemasolust hoolimata tehakse elektrooniliselt alla 25% kõikidest toimingutest. Kavandame aastatel 2023-2024 ranna- ja siseveekogude kalapüügil, samuti kala esmamüükide vormistamisel, üleminekut üksnes elektroonilisele andmeesitusele, et 2024. aastast rakendada elektroonilist andmeedastust Eesti kutselises kalapüügis lausaliselt.

Täiselektrooniline andmeesitus võimaldab koguda andmeid operatiivselt, mis tähendab, et ka ülevaade kvooditäituvusest saabub operatiivselt. Paraneb andmete kvaliteet (ühetaolisus, eeldefineeritud sisestamine) ja töötluskiirus. Selle pinnalt on võimalik ümber defineerida ka andmete analüüsitehnikad, et kasutada rohkem süsteemitööriistu ja automaatseid aruandlusi. See aitab tõhustada järelevalvet ja suunata vastavalt ka ressursse. Kalapüügi optimaalsemaks korraldamiseks on Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel majanduslikult olulisemate kalaliikide püügivõimaluste jaotamisel kehtestatud püügivahendite piirarvu jaotamisele lisaks aastase lubatud saagi jaotamine väljapüügimahuna püügivahendite kohta, mida rakendatakse alates 1. jaanuarist 2023. aastast. Muudatus võimaldab püügiõiguse omanikel stabiilsemat püügivõimaluste kasutust, kuna nüüd saavad nad ise püügitegevust planeerida, vältides suures koguses kala ühel ajal turule paiskamist, ja teha otsuseid lähtuvalt majanduslikest kaalutlustest.

Pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas kasvas 2022. aastal hüppeliselt kütuse hind maailmaturul, mille tõttu suurenesid oluliselt kulud traalpüügil, kus kütuse kulu on suur. Traalpüügiga tegelevate ettevõtjate konkurentsivõime säilitamiseks on kavas 2023. aasta alguses avada EMKF toetusmeede, millega hüvitatakse 2022. aastal kalapüügiks kasutatud aktsiisivaba diislikütuse hinnatõusu osa, mis on ilmnenud pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas.

Oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA) ja Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA). PTA peamisteks teenusteks on kutselise kalapüügi korraldus ja turukorralduse järelevalve, PRIA korraldab riiklike ning EMKVF (varasemalt EMKF) toetuste andmist ja toetustega seotud järelevalvet.

Tabel 5. Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	**2021 (algtase)**	**2023 (sihttase)**	**2024 (sihttase)**	**2025 (sihttase)**	**2026 (sihttase)**
Ranna- ja sisevete kalapüügi sektoris hõivatute keskmine vanus	53,9	54	54	54	54
Kutselise kalapüügi ettevõtete keskmine palk (suhe Eesti keskmisesse), %	81,8 (2019)	96	98	98,5	98,7
Kutselise kalapüügi ettevõtete müügitulu, €	70 392 500 (2019)	66 400 000	67 700 000	68 700 000	70 000 000

6.1.2 Vee-elusressursside töötlemine ja turustamine

Programmi tegevuse eesmärk on kalandus- ja vesiviljelussektori kvaliteetne, kõrge lisandväärtuse ja suure ekspordipotentsiaaliga toodang.

Poliitika kujundamise ja rakendamisega loome tingimused majanduslikult elujõulisema ja konkurentsivõimelisema kalatöötlemissektori arenguks, pöörates enim tähelepanu lisandväärtuse kasvule tootearenduse kaudu ja kaasates selle saavutamiseks senisest enam teaduspotentsiaali. Bioloogilise ressursi säästlikust kasutamisest lähtudes soodustame keskkonnahoidlikku töötlemist ning tootearendusliku ja tehnoloogilise võimekuse suurendamist kohalike ja seni kasutamata vee-elusressursside (sh töötlemisjääkide) efektiivsema kasutamise kaudu, liikudes seejuures väärtusahelat pidi kõrgema lisandväärtusega toodete tootmise poole. Selles on oluline roll vee-elusressurside väärindamise uuenduslike tehnoloogiliste lahenduste väljatöötamine ettevõtete koostöö kaudu teadus- ja

arendusasutustega. Ühtlasi toetame Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös ERA-NET Cofund BlueBio's ja ERA-NET Cofund Blue Economy's rakendusuuringute programmi kaudu.

Eestis on kalatarbimine viimase kolme aastaga langenud, jäädes elaniku kohta 15 kg-ni aastas. Eesti kalatoodetega isevarustatuse tase oli 2021. aastal 368%, mis tähendab, et meil on suur hulk ressurssi, mida tarbida ja kõrgema väärtusega toodeteks töödelda. Tootmissisendite kallinemine on avaldanud suurt mõju kogu sektorile, tõstes kulutusi nii tootmises, töötlemises kui ka kasvatuses ning mõjutades ühtlasi kalatoodete hinda jaekettides. Inimesed tunnetavad toiduainete hindade muutusi igapäevaselt poes käies vahetumalt, ning reageerivad hinnatõusule tihti kala asemel odavamate alternatiivsete tootegruppide kasuks otsustamisega. Kvaliteetse ja kõrge lisandväärtusega kala- ja vesiviljelustoodangu pakkumine ning sellega käsikäes kulgev tarbijateadlikkuse kasv loovad eeldused toodete tarbimise suurendamiseks. Riigisisese kalatarbimise tõstmiseks algatasime 2021. aasta alguses teavituskampaania kalatoodete tarbimise propageerimiseks, mis kestab 2023. aasta märtsini. Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete tootmise ja väärindamise etappides toetame ettevõtjate taastuvenergeetika kasutuselevõttu, mis võimaldab lisaks keskkonnahoidlikku tootmisele hoida energiakandjate hinnatõusust tulenevaid mõjusid lõpptootele.

Kuna Eestis püütakse kala pea neli korda rohkem, kui siin ära tarbitakse, siis sõltub kalapüügisektori majanduslik kestlikkus paljuski ekspordist, kus oluliste turgude äralangemine võib vähendada sektori tulusust. Nii näiteks vähenes kilu- ja räimepüügisektori tulusus, kui Venemaa turule kehtestati ekspordipiirangud, kuid ajapikku on sektor suutnud sellest taastuda (joonis 2). Ka COVID-19 levikust tingituna vähenes 2020. aastal Euroopa suunaline eksport, eeskätt magevee kalade (koha, ahven) töötlemisega tegelevatel ettevõtjatel, kuna HoReCa nõudlus oli marginaalne.

Pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas kasvas 2022. aastal oluliselt elektrienergia hind. Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete töötlemisega tegelevatele ettevõtjatele elektrienergia hinnatõususust 2022. aastal tingitud lisakulude kompenseerimiseks ja ettevõtjate konkurentsivõime säilitamiseks on kavas 2023. aasta alguses avada EMKF toetusmeede, millega hüvitatakse elektrienergia hinnatõusu see osa, mis on ilmnenud pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas.

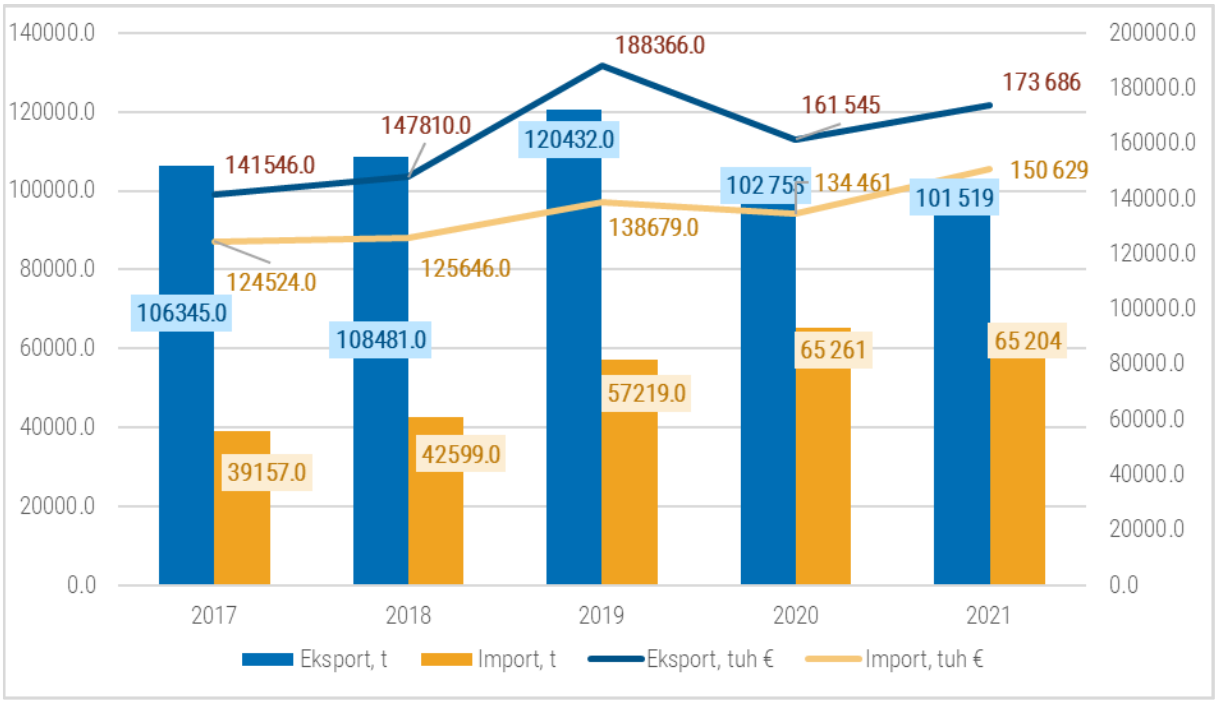

Joonis 2. Kalapüügi- ja vesiviljelustoodete kogu ekspordi- ja impordidünaamika 2017-2021

Külmutatud kala osakaal Eesti päritolu kalatoodete ekspordis on üle 60%, mistõttu on vajadus toodete mitmekesistamise ja tootearenduse järele (joonis 3).

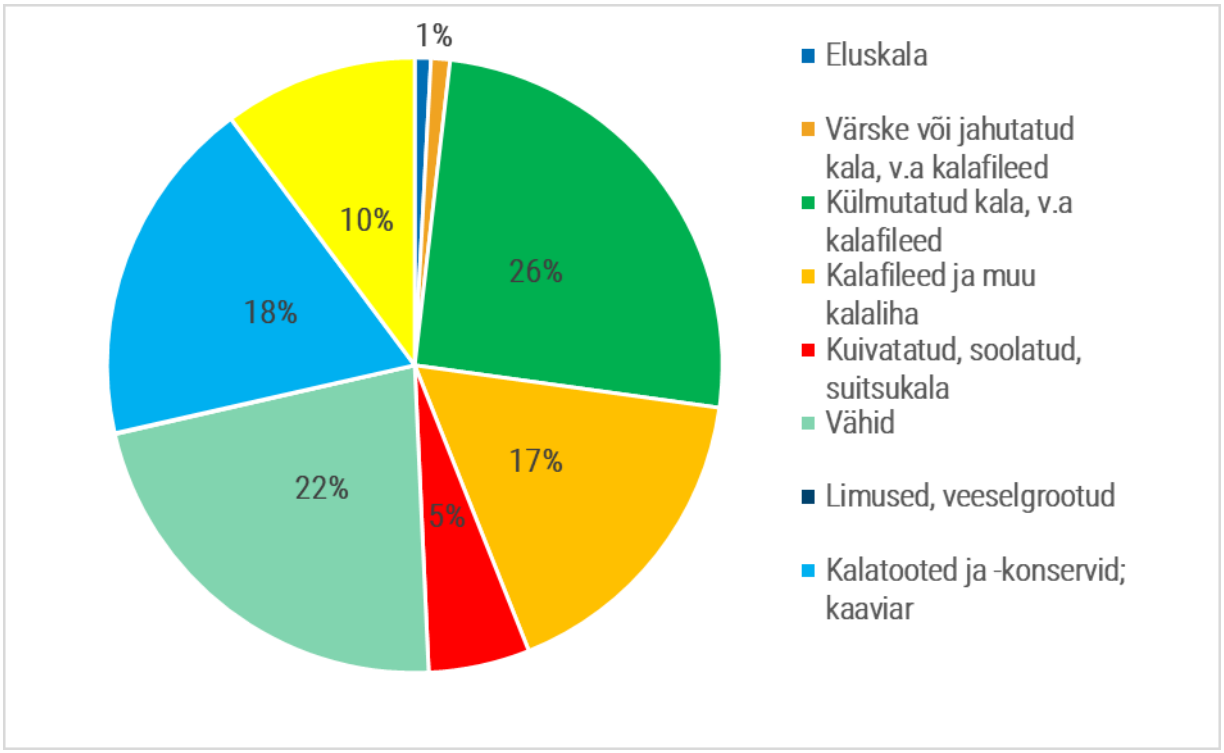

Joonis 3. Eesti päritolu müüdud kalatoodete väärtuse osakaal kogu kalatoodete müügis 2021. aastal

Tööjõu vananemine, erialaspetsialistide ja oskustööjõu nappus ja kalatöötlemise valdkonna vähene atraktiivsus noorte silmis vajab sektori kestlikkuse tagamisel terviklikku käsitlust. Soodustame valdkonnast positiivse kuvandi loomist ning tõhusamat koostööd teadus- ja

haridusasutuste, ettevõtete ja administratsiooni vahel, sh õppekavade kaasajastamisel, täiendusõppe korraldamisel ning vajalike erialaspetsialistide koolitamisel.

Sektoris tegutsevatel mikro- ja väikeettevõtjatel on olnud madal omafinantseeringuvõime, samuti on raskendatud VKE-de ligipääs pikaajalistele laenudele. Selliste turutõrgete leevendamiseks võimaldame ligipääsu laenurahale.

Jätkuva nõudluse rahuldamiseks kalapüügi- ja vesiviljelustoodete järele maailmas ja Eesti kalatoodetega isevarustatuse kõrge taseme juures soodustame kvaliteetse ja kõrge lisandväärtuse ning suure ekspordipotentsiaaliga toodete tootmist. Ühe teenusena aitame kaasa uute turgude leidmisele ja vähendame võimalikke riske peamistel sihtturgudel.

Oodatavat tulemust aitavad oma teenuste kaudu saavutada PRIA ning PTA.

Tabel 6. Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	**2021 (algtase)**	**2023 (sihttase)**	**2024 (sihttase)**	**2025 (sihttase)**	**2026 (sihttase)**
Eesti päritolu eksporditavate toodete koguväärtus, €	129 895 675	138 000 000	145 000 000	148 000 000	150 000 000
Kalandustoodete tarbimine Eestis, (kg inimese kohta)	15	19,5	20	20	21
Kalatöötlemise lisandväärtus sektoris töötaja kohta, €	21 502 (2021)	22 000	22 500	23 000	23 500

6.1.3 Vesiviljelus

Programmi tegevuse eesmärk on tagada elujõuline ja konkurentsivõimeline vesiviljelussektor.

Poliitika kujundamise ja rakendamisega loome tingimused majanduslikult elujõulise ja konkurentsivõimelise vesiviljeluse arenguks. Tähelepanu tuleb enim pöörata tootlikkuse tõstmisele, uute liikide kasvatusele, toodangu mahu- ja lisandväärtuse kasvule. Selleks soodustatakse valdkonna teadus- ja arendustegevust. Teadmispõhisema poliitika kujundamisele aitab kaasa osalemine mitmesugustes rahvusvahelistes teaduskoostöö võrgustikes, nagu näiteks JPI Oceans, SCAR-Fish ja raamprogrammi „Euroopa horisont“ missioonivaldkonna „Terved ookeanid, mered, ranniku- ja siseveed“ töörühm.

Ühtlasi toetame Eesti teadlaste osalemist rahvusvahelises teaduskoostöös ERA-NET Cofund BlueBio’s ja ERA-NET Cofund Blue Economy’s rakendusuuringute programmi kaudu.

Toodangu suurenev maht aitab rahuldada töötlejate senist toorainevajadust ja siseturu nõudlust kasvatatavate liikide järele. Suurema toodangumahu saavutamine lubab ettevõtetel siseneda kindlamini ka turgudele ja turusegmentidesse, kus oodatakse stabiilseid tarneid. Konkurentsivõime tõstmiseks pöörame senisest enam tähelepanu toodangu väärindamisele ning kasvatustehnoloogiatele. Vesiviljelussektori kvaliteetse toodangu suurendamisel tagame valdkonnas tegutsejate konkurentsivõime Läänemere piirkonnas ning hea keskkonnaseisundi säilimise tootmise intensiivistumisel. Toetame keskkonna- ja energiasäästlike tehnoloogiate

kasutuselevõttu, soosides ressursside efektiivsemat kasutust. Aitame kaasa tootmismahtude kasvule ning muudame tootmise tõhusamaks või mitmekesisemaks.

Vesiviljeluse tasakaalustatud arengu soodustamiseks on senisest enam vaja teha koostööd ministeeriumite ja nende valitsemisalade asutuste vahel, sh merevesiviljeluse arendamisel, sest prognoositavat toodangu kasvu saame oodata merevesiviljeluse arvelt. Seda toetab noorjärkude kasvatamine maismaal paiknevates kalakasvandustes. Ühtlasi tuleb merevesiviljeluse arendamisel arvestada Läänemere keskkonnaseisundiga ning merealade planeerimisest ja keskkonnahoiust lähtudes luua võimalusi koostoimeliste lahenduste tekkeks. Selleks, et tagada ettevõtjatele merevesiviljeluse arendamisel investeerimiskindlus, loome süsteemi, kus merevesiviljeluseks sobivatel aladel lubade saamise korraldab riigiasutus, andes seejärel need alad ettevõtjatele rendile. Sellega loome merevesiviljelusega alustavatele ettevõtjatele võimaluse tootmistegevusega koheselt alustada ning vähendame ettevõtjatele hoonestuslubade taotlemiseks kuluvat aega.

Vesiviljelussektori ettevõtete omavahelise koostöö soodustamiseks ja konkurentsivõime parandamiseks jätkame teavitus-, koolitus- ja nõustamistegevustega Kalanduse Teabekeskuses.

Sektoris tegutsevatel ettevõtjatel on olnud madal omafinantseeringuvõime. Samuti on olnud finantsvahendid sihtgrupile raskesti kättesaadavad. Selliste turutõrgete leevendamiseks võimaldame ligipääsu laenurahale.

Eesti vesiviljelussektori suur killustatus ja huvide lahknevus väikese toodangumahuga toodete ja tootmisviiside vahel pärsib tõhusat koostöövõimet nii erialaliitude kui ka tootjaorganisatsiooni raames. Ühistegevuse soodustamine on üks peamisi tegureid sektori elujõu ja konkurentsivõime tagamiseks.

Bioloogilise ressursi säästlikust kasutamisest lähtudes soodustame keskkonnahoidlikku tootmist, toetades tootearendusliku ja tehnoloogilise võimekuse suurendamist. Kvaliteetne ja kõrge lisandväärtusega vesiviljelustoodang ning tarbijateadlikkuse kasv loovad eeldused vesiviljelustoodete tarbimise suurendamiseks.

Pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas elektrienergia hinna järsust tõusust 2022. aastal tingitud lisakulude hüvitamiseks vesiviljelusega tegelevatele ettevõtjatele ja ettevõtjate konkurentsivõime säilitamiseks on kavas 2023. aasta alguses avada EMKF toetusmeede, millega hüvitatakse elektrienergia hinnatõusu see osa, mis on ilmnenud pärast Venemaa sõjalise agressiooni algust Ukrainas.

Oodatavat tulemust aitab oma teenuste kaudu saavutada PRIA ning PTA.

Tabel 7. Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdiku nimi	**2021 (algtase)**	**2023 (sihttase)**	**2024 (sihttase)**	**2025 (sihttase)**	**2026 (sihttase)**
Vesiviljelusettevõtete müügitulu, €	4 300 000 (2021)	7 600 000	8 000 000	12 000 000	15 000 000
Vesiviljelussektori toodang, tonni	849 (2021)	1800	2000	3000	3750

6.1.4 Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi keskkonnakaitsemeetmete rakendamine

Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi ning Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi keskkonnakaitsemeetmete rakendamise tegevus sisaldab Maaeluministeeriumi, Keskkonnaministeeriumi ja tema valitsemisala asutuse poolt taotletavate toetuste menetlemist, taotlusvoorude ja nende eelarvete planeerimist.

- Kalanduse kontrolli ja järelevalve toetus – saab kasutada nende tegevuste elluviimiseks, mis tagavad seire, kontrolli, õigus- ja haldusnormide täitmise, suurendades seejuures riiklikku järelevalve administratiivset suutlikkust, avalike teenuste efektiivsust ja tulemuslikkust täiendavat halduskoormust tekitamata ning lihtsustades kalapüügi andmete esitamist.
- Kalandusandmete kogumise toetus – saab kasutada nende tegevuste elluviimiseks, mis on vajalikud kalandusandmete kogumise, haldamise ja kasutamise toetamiseks teaduspõhiste otsuste tegemiseks kalavarude majandamiseks ning ühise kalanduspoliitika rakendamiseks.
- EMKF Merekeskkonnateadmiste parendamise toetus – peamine eesmärk on panustada Eesti merestrateegia meetmekava rakendamisse. Samuti on Eesti merestrateegia meetmekava rakendamisse kavas panustada EMKVF keskkonnaalaste riiklike uuringute toetusega.
- EMKF Merekeskkonna bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide kaitse ning taastamise toetus ja EMKVF kalade kudemistingimuste parendamise toetus – toetatakse kudemiskohtade ja rändeliikide rändeteede taastamist.

6.1.5 Kalavarude ja -püügi haldamise ja kaitse korraldamine

Programmi tegevuse eesmärk on saavutada olukord, kus kalavarude püügitingimused ja -võimalused on aja- ja asjakohased, kalavarud on kestlikult majandatud, harrastuspüük on korraldatud ja arendatud.

Kalavarude hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks kasutamiseks on liigse püügikoormusega piirkondades vaja oluliselt vähendada kasutada lubatud püügivahendite arvu ning ajakohastada kalavarude kaitsemeetmeid (alammõõdu korrigeerimine, ajalis-ruumilised piirangud, selektiivset püüki toetavad meetmed). Selleks rakendatakse teadmistepõhist lähenemist, tuginedes otsuste tegemisel kalavarude seisundi hindamisele ja teadussoovitustele. Lõheliste rändeteede probleemi lahendamiseks avatakse kalanduse seisukohalt olulistele jõgedele rajatud paisudel ja ummistunud jõgede suudmetes kaladele läbipääsud kudealadele. Lisaks taastatakse elupaiku ning koelmuid, et tagada varude parem looduslik taastumine. Ohustatud kalaliikide varude taastamiseks asustatakse veekogudesse kalade noorjärke, arvestades seejuures vajadusega säilitada looduses geneetiline mitmekesisus.

Kalavarude hea seisundi ja säästliku kasutamise tagamiseks parendatakse järelevalve süsteeme ja planeerimist olulisemate kalaliikide keeluaegadel, -kohtades, püügialadel ja maaletulekukohtades, koostatakse kontrollkavad ning korraldatakse rahvusvahelisi ühisoperatsioone. Aastal 2022 alustati ettevalmistusi eksperimentaalse uuringu tuulikute müra mõju olulisusest räime rändele Eesti rannikumeres teostamiseks.

Ebaseadusliku kalapüügi vähendamiseks täiendatakse järelevalve elektroonilise kontrollimise võimalusi ning arendatakse uusi, riskipõhist järelevalvet hõlbustavaid infotehnoloogilisi süsteeme ja rakendusi. Samuti parandatakse koostööd vabatahtlikega kudealade kaitsmisel. Selleks, et tõsta kalurite teadlikkust säästvast kalapüügist, kaasatakse neid erinevatesse kalavarude kaitse ja ebaseadusliku kalapüügi ohjamisega seonduvatesse tegevustesse.

Harrastuskalapüügi edendamiseks ajakohastatakse infosüsteemi, et lubade väljastamine ja andmete esitamine oleks ladusam. Toetatakse harrastuspüügiks vajalike taristute rajamist, mis aitab tõsta teenuse kvaliteeti ja populaarsust ning vähendab keskkonnakasutusest tingitud mõjusid loodusele. Samuti on vajalik kasvatada harrastuskalastajate keskkonnateadlikkust.

Oodatavat tulemust aitab oma teenuste kaudu saavutada Keskkonnaamet. Lisaks on olulised partnerid teenuste elluviimisel Riigimetsa Majandamise Keskus ning Keskkonnainvesteeringute Keskus.

Tabel 8. Programmi tegevuse mõõdikud

Mõõdik	**2021 (algtase)**	**2023 (sihttase)**	**2024 (sihttase)**	**2025 (sihttase)**	**2026 (sihttase)**
Madalas seisus varude arv	23	15	15	15	15
Jõgedel avatud rändetakistuste arv (tk)	114	125	130	135	140